

หลักสูตรท้องถิ่น... การเรียนรู้ที่ไม่มีวันจบสิ้น

สำหรับสัตว์ทะเลหลายชนิด ป่าชายเลนถือเป็นสถานที่ที่มีประโยชน์อย่างมาก ทั้งในฐานะที่เป็นแหล่งกำเนิดชีวิต เป็นแหล่งอาหาร เป็นที่ฝึกความพร้อมให้กับฝูงสัตว์เหล่านั้น ก่อนที่จะออกไปเผชิญชีวิตในทะเลลึก ท้ายที่สุดยังเป็นสถานที่ที่สัตว์ทะเลโตเต็มวัยจำนวนมากต้องหวนคืนกลับมาเพื่อวางไข่ ดำรงเผ่าพันธุ์ของตนต่อไป

สำหรับมนุษย์ ป่าชายเลนจึงเปรียบได้ดังชุมทรัพย์ ที่ช่วยดำรงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตให้คงอยู่เพื่อสร้างสมดุลให้กับโลก ซึ่งที่สุดแล้วก็จะย้อนมาเป็นประโยชน์ต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ด้วยเช่นกัน

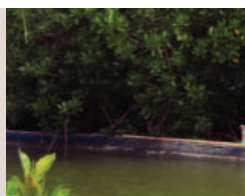
แต่สำหรับคณะครูและนักเรียนโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ ป่าชายเลนยังเป็นมากกว่านั้น !!!

Local curriculum... an endless learning

For a myriad of marine animals, the mangrove forest has played tremendous roles. Ones among them are resourceful haven and source of life providing staple foods for all of them. On top of that, it also serves as a “training ground” for the grown-ups before starting their new life in the underwater world. Additionally, most of the aquatic creatures have to return to their old home - serving as a safe egg-laying ground and a “nursery home” for the newborns - for their reproduction.

For humans, the mangrove forest is literally tantamount to a treasure trove that helps preserve the natural resources and countless lives which results in an ecological balance, and, eventually, it will, in return, provide huge benefits to humans.

However, for teachers and students of Klongpittaya-longkorn School, the mangrove forest is worth more than that - it is their life.

เปิดประวัตินักเรียนชุมชน

ภาพนักเรียนที่กำลังเรียนรู้ศาสตร์ต่างๆ อันเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วยความสนุกสนาน กระตือรือร้น ครูที่มีความสุขขณะสอนและเตรียมการสอน ผู้คนจากต่างถิ่นที่แวะมาเยี่ยมเยียนด้วยความสนใจ ก่อนจะเดินทางกลับไปด้วยความประทับใจ คือภาพที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ณ **โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์** ที่ซึ่งมีป่าชายเลนเป็น “ห้องเรียน” และสามารถบูรณาการห้องเรียนนี้เข้าได้กับทุกกลุ่มสาระวิชา

โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ เปิดสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 ปัจจุบันมีตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล - ประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนราว 500 คน ครู 25 คน มีหมู่บ้านในเขตบริการการศึกษา 8 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 32 ไร่เศษ ตั้งอยู่สุดทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของกรุงเทพฯ สุดถนนบางขุนเทียน-ชายทะเล บริเวณโดยรอบเป็นพื้นที่ป่าชายเลนซึ่งถือเป็นป่าชายเลนผืนสุดท้ายของกรุงเทพฯ ที่ยังอุดมสมบูรณ์ ทำหน้าที่เป็นแหล่งอาหารและทรัพยากรหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนมากมายที่มีอาชีพประมงและเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ทั้งยังเป็นแนวกันชน ช่วยปกป้องแผ่นดินจากการกัดเซาะของคลื่นลมทะเลอีกด้วย

OPEN THE DOOR TO THE COMMUNITY'S CLASSROOM

Pictures of students who are enthusiastically and happily learning about various sciences concerning about their way of life, culture, and community's environment, teachers who are pleasurably teaching their students or preparing their educational materials, or visitors who keep visiting the community with great interest in and impression on the unique locality are actually the common sights occurring normally at **Klongpittayalongkorn School** in which the mangrove forest serves as the outdoor **classroom** and it can be applicable and integrated with all subjects.

Klongpittayalongkorn School was open in 1956. This elementary school now has about 500 students and 25 teachers with educational service district in eight villages. Covering about 32 rai plot of land, the school is located at the outermost southwest of Bangkok and at the end of the Bang Khun Thian - Chaitalay road. It is nestled in the Bangkok's last and lush mangrove forest serving as the main source of food for numerous fishermen and also the front defensive line safeguarding the inland from great erosion caused by stormy waves.

อย่างไรก็ตาม ในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมได้เริ่มรุกคืบเข้ามาสู่ระบบนิเวศป่าชายเลนบางชุมชนที่ยืนมากขึ้นเรื่อยๆ พื้นที่ป่าชายเลนจำนวนมากถูกเปลี่ยนเป็นบ่อเลี้ยงกุ้งและบ่อเลี้ยงปลาจนทำให้ปัญหาการกัดเซาะและพังทลายของหน้าดินชายฝั่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว โดยเฉพาะหลังการตัดถนนสายบางขุนเทียน-ชายทะเล เมื่อปี พ.ศ. 2545

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ทำให้ครูและนักเรียนโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ ซึ่งแทบทั้งหมดล้วนเป็นลูกหลานชาวประมงชายฝั่งบางขุนเทียน ได้ริเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรท้องถิ่น โดยบูรณาการความรู้เรื่องป่าชายเลนเข้ากับการเรียนในสาระวิชาต่างๆ เพื่อให้เด็กๆ ได้ทั้งความรู้และจิตสำนึกรักหวงแหนท้องถิ่น พร้อมทั้งจะเป็นแนวร่วมปกป้องรักษาสภาพแวดล้อมป่าชายเลนในชุมชนของตน

However, over two decades ago the environmental deterioration has evidently and steadily ruined an ecological system of the Bang Khun Thian marshy forest. Consequently, a large portion of the mangrove greenery has been drastically shrunk to make room for many shrimp and fish farms, resulting in a rapid and continuous erosion of a coastal line. The making of the new Bang Khun Thian - Chaitalay (seaside) road in 2002 also aggravated the situation.

These impending problems have stimulated teachers and students of Klongpittayalongkorn School, most of them the children of the fishermen in the area, to take urgent and serious actions to save their natural legacy. Local curriculum that integrated all knowledge about the mangrove forest with all subjects is then introduced with an objective to cultivate a sense of ownerships among local children who are the major force when it comes to the protection of their own community's forest.

เมื่อทุกคนต่างเห็นค่าในสิ่งที่ตนกำลังกระทำ บรรยากาศการเรียนการสอนในรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ กิจกรรมดาราศาสตร์ การล่องเรือชมวิถีชีวิตชาวบ้าน ดูนก การขี่จักรยานศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลน การกู่ป่าชายเลน (ปลูกรูปา) เป็นต้น จึงเต็มไปด้วยความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ทั้งนี้กิจกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นภายใต้หลักสูตรท้องถิ่น ล้วนเป็นไปเพื่อให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพชน และเรื่องราวมากมายจากป่าชายเลน เพื่อให้เด็กๆ เกิดความรู้ ความสนุก และผูกพันกับชุมชน

As all villagers see values in what they are doing, the atmosphere of the teaching-and-learning process through a wide variety of activities including astronomy, cruising along a canal to witness local people's way of life, bird-watching, cycling around the forest, and reforestation, to name a few, is absolutely full of joys and laughs. These activities which are parts of the local curriculum are aimed at encouraging children to learn more about local way of life, their ancestors' wisdoms, and many stories relevant to the mangrove forest so they can develop much attachment to their own community.

กิจกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นภายใต้หลักสูตรท้องถิ่น ล้วนเป็นไปเพื่อให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพชน และเรื่องราวมากมายจากป่าชายเลน เพื่อให้เด็กๆ เกิดความรู้ ความสนุก และผูกพันกับชุมชน

The above-mentioned activities are very successful. Those visitors to the school are always impressed by a group of students who can explain about an ecological system of the forest clearly and fluently. Such an achievement attracts more and more outsiders whether children, adults, other organizations, communities, and schools to witness how humans and nature live in harmony.

อาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมทั้งหมดประสบผลสำเร็จอย่างงดงาม ผู้คนที่แวะไปเยี่ยมชมเยือนโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ต่างเคยได้พบกับเด็กนักเรียนที่สามารถอธิบายความรู้อันเนื่องมาจากระบบนิเวศป่าชายเลนให้ฟังได้อย่างถูกต้อง ฉะฉาน ความสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นแรงจูงใจให้คนต่างถิ่น ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ทั้งหน่วยงาน ชุมชน และโรงเรียนต่างๆ เดินทางเข้ามาขอศึกษาเรียนรู้ที่โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์อยู่ตลอดเวลา

ไม่เพียงแต่ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติเกี่ยวกับป่าชายเลนเท่านั้น ภายในพื้นที่โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ยังเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่คณะครู นักเรียน และชาวบ้าน ได้รวบรวมข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านและของเก่าที่โรงเรียนไม่ได้ใช้แล้ว มาจัดแสดงเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน อาทิ เครื่องกระเบื้อง เครื่องถ้วย อุปกรณ์ดักสัตว์น้ำ อุปกรณ์การเกษตร กระถางรูป เครื่องปั้นดินเผา พระเครื่อง เครื่องดนตรีบางชิ้น และแบบจำลองอาคารพื้นบ้าน เป็นต้น

These activities which are parts of the local curriculum are aimed at encouraging children to learn more about local way of life, their ancestors' wisdoms, and many stories relevant to the mangrove forest so they can develop much attachment to their own community.

In addition to the theory and practical knowledge about the mangrove forest, visitors can as well glean more knowledge about the community at a local museum located in the school. A brainchild of teachers, students, and villagers, the museum exhibits various household utensils and antiques such as porcelains, ceramic wares,

นอกจากนี้ยังได้รับเลือกจากกรุงเทพมหานคร ให้เป็นที่ตั้ง “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร-บางขุนเทียน” ซึ่งเป็นนิทรรศการหนึ่งใน 4 แห่งของโครงการนำร่องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีบริษัทเอกชนเข้ามารับหน้าที่เก็บข้อมูลและออกแบบนิทรรศการ ภายในห้องนี้ได้จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับภาพรวมของกรุงเทพฯ บางขุนเทียนบนเส้นทางประวัติศาสตร์ สวนบางขุนเทียน ชาวพื้นเมืองในบางขุนเทียน ทะเลกรุงเทพฯ บุคคลสำคัญของบางขุนเทียน สถานที่สำคัญของบางขุนเทียน และเรื่องราวเกี่ยวกับบางขุนเทียนวันนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของกรุงเทพฯ และบางขุนเทียนนับแต่อดีตถึงปัจจุบันอีกด้วย

โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ จึงเป็นทั้งโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ชุมชน และโรงเรียนที่เปิดรับชุมชนให้เข้ามาร่วมเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนของทั้งสองฝ่าย

fishing gears, agricultural tools, incense burners, potteries, amulets, musical instruments, and models of traditional house, etc.

More significantly, a school is also chosen by the Bangkok Metropolitan Administration (BMA) as a venue for establishing the Local Bangkok - Bang Khun Thian Museum, one of the four pilot projects initiated by the BMA. The exhibition plan and design are under the responsibility of a private company. In the exhibition hall, it features the overall picture of Bangkok, Bang Khun Thian on the historical road, Bang Khun Thian orchards, local villagers, Bangkok's sea, significant figures of the community, and several tourist destinations in Bang Khun Thian area, providing a wealth of knowledge about Bangkok and Bang Khun Thian since the ancient time till today.

It can be seen evidently that Klongpittayalongkorn School allows teachers and students to learn more about the community and simultaneously invites villagers to learn more about their own community along with teachers and students.

เรียนให้สนุก เป็นสุขกับการเรียนรู้

การเรียนรู้จากป่าชายเลน ตามสไตล์ห้องเรียนชุมชนของโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ มิใช่เพียงการจัดทำเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ หรือร่วมกันปลูกป่าชายเลนเท่านั้น แต่ยังคงศึกษาและใช้ประโยชน์จากการศึกษาป่าชายเลนได้อย่างครอบคลุมรอบด้าน โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ที่มีอยู่ในป่าชายเลนบางชนิดขึ้น อาทิ

- **สารพันอาหารจากต้นชะคราม** การพานักเรียนออกไปเรียนรู้เกี่ยวกับ “ชะคราม” ไม้ชนิดหนึ่งในห้องเรียนป่าชายเลนที่ขึ้นอยู่ทั่วไป ทำให้เด็กๆ ตื่นเต้นที่ได้รู้ว่า ต้นชะครามที่มีอยู่ดาษดื่น สามารถนำมาประกอบอาหารได้หลายชนิด ให้ทั้งความอร่อยและคุณค่าทางโภชนาการ ครูจะเปิดโอกาสให้เด็กๆ ได้ลงมือปรุงอาหารจากชะคราม ซึ่งเด็กๆ มักจะเริ่มสร้างสรรค์ด้วยเมนู “ไข่เจียวใบชะคราม” ก่อนจะพัฒนาไปเป็นแกงส้มชะครามและอีกหลากหลายเมนูตามแต่การสอนของคุณครูและผู้ปกครอง

- **รับแขกด้วยชาใบขลู่** เด็กนักเรียนจะนำใบขลู่มาต้มเป็นชาสมุนไพรเลี้ยงผู้คนที่มาเยี่ยมเยือน ซึ่งชาใบขลู่นี้มีสรรพคุณแก้ปวดเมื่อย แก้อักเสบ และบำรุงประสาทได้เป็นอย่างดี

- **น้ำมันหม่องเหงือกปลาหมอ** เป็นอีกหนึ่งการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ในป่าชายเลน โดยนำต้นเหงือกปลาหมอที่พบได้ทั่วไปในชุมชนมาทำเป็นน้ำมันหม่อง แก้วเวียน และแก้แมลงสัตว์กัดต่อย

- **ขนมนิรันดร์** คือการนำ “ใบและผล” จากต้นจากที่มีอยู่มากในชุมชน มาทำเป็นขนมจาก แต่เรียกชื่อใหม่ด้วยความปรารถนาให้ชื่อเป็นมงคลนามว่า ขนมนิรันดร์ ซึ่งผู้ที่ได้เคยลิ้มรสขนมฝีมือเด็กๆ (และคุณครู) โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์แล้วก็มักจะประทับใจในความอร่อยและความร่วมมือร่วมใจของคนทำไปนิรันดร์

- **ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติจากลูกตะบูน** ตะบูนเป็นอีกหนึ่งพันธุ์ไม้ยืนต้นในป่าชายเลน ที่เมื่อนำมาย้อมผ้าแล้วจะให้สีออกโทนน้ำตาลทอง ซึ่งนอกจากจะเป็นงานฝีมือที่เด็กๆ ภาคภูมิใจแล้วยังสามารถสร้างรายได้ให้กับเด็กๆ และโรงเรียนจากการขายชิ้นงานได้อีกด้วย ถือเป็นหนึ่งในกลยุทธ์การฝึกให้เด็กๆ รู้จักเลี้ยงตัวเองได้ด้วยทรัพยากรธรรมชาติในห้องถิ่น

AN ENJOYABLE AND HAPPY LEARNING

To learn more about the mangrove forest according to Klongpittayalongkorn School's community classroom, students engage themselves not only in the making of a natural trail or the mangrove reforestation but they are also involved in the thorough study and wisely use of the forest in all aspects, especially the making use of some kinds of plants thriving in the mangrove forest including :

- **Chakram (*Suaeda maritima*)** : a special ingredient in many recipes. Children are more excited to learn that a ubiquitous plant like Chakram can be used for cooking many menus. Apart from its yummy taste, this kind of plant is highly nutritious. A teacher will allow students to cook by themselves and their creative menu is always a kai jiew chakram or omelet and then developed to a toothsome chakram kaeng som or sour-peppery soup and more menus depending on the teachers and parents' guidance.

- **Bai klu (*Pluchea indica*)** : a kind of herbal tea. Students always serve those visitors to their school with this special tea derived from a klu tree. It has curative powers to relieve aches and pains, inflammation, and nourish a brain.

- **Ngueak pla mor (*Acanthus ebracteatus*)** : This kind of plant is used to produce a balm which helps alleviate dizziness and wound caused by animal bites.

- **Nirundorn dessert** : Leaves and fruits of mangrove palms or jak found abundantly in the community are used to make a local sweet known locally as kanom jak but later it is changed into an auspicious name as kanom nirundorn (forever sweet). Those who have a chance to taste this kind of delicacy made by teachers and students of Klongpittayalongkorn School are certainly impressed by its delectable taste forever.

- **Fruits of ta boon (*Xylocarpus obovatus*)** : A fruit of ta boon, an perennial and dyewood tree flourishing in the mangrove forest, is used to dye textiles. It gives a golden brown tone. A dyed fabric is a proud achievement of students since it helps them generate more income. It is also one of the school's effective strategies that encourage students to make a living by using local resources.

- **ถ่านคุณภาพจากไม้โกงกาง** เป็นภูมิปัญญาการผลิตถ่านที่สืบทอดต่อกันมานาน ถ่านไม้โกงกางได้ชื่อว่าเป็นถ่านที่มีคุณภาพสูง ให้ความร้อนทนและสม่ำเสมอ ในปัจจุบันไม่ค่อยมีการผลิตถ่านไม้โกงกางให้เห็นในชุมชนเพราะการลดลงของไม้โกงกางและป่าชายเลนนับแต่ยุคที่นิยมทำนากุ้ง

- **กระดาษโกงกาง** นอกจากการแปรรูปเป็นถ่านคุณภาพสูงแล้ว นักเรียนยังได้เรียนรู้การนำต้นโกงกางมาแปรรูปเป็นกระดาษสา ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากการหมั่นศึกษาค้นคว้าของครู และความขยันของครูที่จะสร้างการเรียนรู้ใหม่ๆ ให้กับนักเรียนอยู่เสมอโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

- **ลูกข่างต้นแสม** สร้างของเล่นจากวัตถุดิบในชุมชนทำให้เด็กๆ ได้ทั้งการสืบทอดภูมิปัญญาและความสนุกสนานจากการเล่นลูกข่างไปพร้อมกัน

เหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งจากการเรียนรู้ผ่านพืชพันธุ์ไม้ต่างๆ ในพื้นที่ป่าชายเลน ซึ่งมีทั้งความรู้ที่บรรพบุรุษเคยทำมาแต่เดิม กับความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากความขยันค้นคว้าไม่หยุดนิ่งของครูบาอาจารย์โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์

ใช้ทุนให้เป็น

“เราทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยดูจากทุนในพื้นที่ เช่น บ่อปลา กุ้ง กบ ต้นไม้ และอื่นๆ แค่นี้ก็มีเรื่องให้เรียนรู้ได้ตลอดเวลา เราเพียงแต่นำทุนในพื้นที่มาจัดการให้เป็นระบบ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เป็นขั้นเป็นตอนง่ายต่อความเข้าใจของเด็กๆ และมีความสุขสนุกสนานขณะเรียนรู้”

คำพูดของ **คุณครูเกรียงศักดิ์ ฤกษ์งาม** ครูผู้รับผิดชอบดูแลโครงการเกษตรนำเต็ม ชาวบางขุนเทียนขนานแท้ ที่เกิดและเติบโตอยู่ในชุมชนแห่งนี้ ทั้งยังเคยเป็นศิษย์เก่าโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์มาก่อน สะท้อนให้เห็นว่า หากเรารู้จักหันกลับมามองตัวเอง (และชุมชนของตัวเอง) เราจะได้พบสิ่งน่าสนใจและมีประโยชน์อีกมาก ที่นอกจากจะนำมาเป็นวัตถุดิบในการเรียนรู้ได้แล้ว ทุกขณะที่ได้เรียนรู้จากวัตถุดิบนั้นยังเป็นช่วงเวลาที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตัวเองและชุมชนของตนเพิ่มมากขึ้นด้วย

- **High quality mangrove firewood** : It is a local wisdom handed down from generation to generation. Mangrove firewood is famous for its high quality because it gives long-lasting and consistent heat. Now a production of mangrove firewood becomes a rare sight due to a sharp decrease of mangrove trees and a surging of shrimp farms instead.

- **Mangrove paper** : Apart from learning how to produce a mangrove firewood, students also have a chance to process a mangrove tree into a sa paper, thanks to their teachers' diligence and determination to continually introduce a new learning process and educational aid into the classroom by relying on local resources.

- **A top made from samae tree (Avicennia marina)** : This kind of folk toy is made from local material. Children can keep their local wisdom alive and also have a great fun while playing this simple yet creative plaything.

These are some examples of teaching-and-learning process through a wide spectrum of plants thriving in the muddy forest. It is a perfect blend between the ancestors' wisdoms and teachers' hand-on experiences derived from their endless searching for knowledge for the sake of their students.

WISELY USE OF LOCAL ASSETS

“Our local curriculum is based on our indigenous assets such as fish pond, shrimp, frog, and tree and our students can learn many new things through these life forms. We merely organize our local source in a more systematic way, thus leading to a simple and easy-to-understand teaching-and-learning process. Through this mean, students are enjoyable while harvesting knowledge,” said teacher **Kriengsak Rurk-ngarm** who is responsible for the salt water agriculture. A Bangkhuntien native who was born and grew up in this community, Kriengsak is also an old student of Klongpittayalongkorn School. He noted that if villagers turn to look at themselves and their own community, they will see many interesting and beneficial things such as local resources that can be used as the educational aids, allowing the learners to learn and understand more about their root and community.

“การใช้ทุน (ทางทรัพยากรที่มีอยู่) ให้เป็น” จึงเป็นหลักการสำคัญของการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสำหรับโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์แล้ว “ทุน” มิได้หมายถึงต้นไม้หนานาพันธุ์ในป่าชายเลนเท่านั้นแต่ยังครอบคลุมทั้งเรื่องของคน สัตว์ สิ่งของ ฯลฯ ที่มีอยู่ในชุมชนอีกด้วย กล่าวคือ

- **ทุนบุคคล**

ครอบคลุมทั้งชาวบ้านที่มีความรู้จากภูมิปัญญาดั้งเดิม สืบทอดต่อกันมา คนกลุ่มนี้อาจเรียกได้ว่า ปรชาญ์ท้องถิ่น ซึ่งหลายๆ โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น นิยมเชิญมาเป็น “ครูภูมิปัญญา” ให้ความรู้กับนักเรียนอยู่บ่อยครั้ง

แต่สำหรับทุนบุคคลของโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ ไม่ได้มีแค่ปรชาญ์ชาวบ้านที่รับเชิญมาเป็นครูภูมิปัญญาเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึง คณะครูของโรงเรียนทั้ง 25 ชีวิตที่ส่วนหนึ่งเป็นคนท้องถิ่นที่เกิดและเติบโตอยู่ในชุมชน พวกเขาจึงมีความรู้และความรักในชุมชนอยู่แล้ว สิ่งที่โรงเรียนต้องเสริมให้เกิดขึ้นคือ “ความรู้สึกรัก” ที่ **คุณครูฤกษ์พล กลิ่นหอม** ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ กล่าวไว้ว่า

“เราต้องทำให้ครูทุกคนรู้สึกว่าเป็นโรงเรียนคือบ้านของพวกเขา เมื่อเกิดความรู้สึกนี้แล้ว ทุกคนก็จะคิดอยู่ตลอดเวลาว่าจะทำให้บ้านของตนดีขึ้นได้อย่างไร จะทำอย่างไรให้บ้านของเรามีความสุข ไม่ใช่คิดแต่จะมาเอาจากโรงเรียน เมื่อครูคิดได้เช่นนี้ ครูก็จะสนุกกับการหาความรู้มาถ่ายทอดให้กับนักเรียน ทำให้เกิดการพัฒนาทางการเรียนการสอนและความรู้ที่อยู่ตลอดเวลา”

- **ทุนสัตว์พื้นถิ่น**

ปลาหมอเทศ ปลาตื้น หอยแครง หอยแมลงภู่ หอยนางรม กุ้ง กบ ปูแสม ปูทะเล ฯลฯ คือสัตว์ที่พบเห็นได้ทั่วไปในเขตบางขุนเทียน การสอนให้เด็ก ๆ ได้รู้ถึงวงจรชีวิตและธรรมชาติของสัตว์เหล่านี้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง เลี้ยงจริง ดูแลจริง ทำให้เด็ก ๆ เกิดความเข้าใจและสนุกมากกว่าการเรียนแต่ทฤษฎีในห้องเรียน

- **ทุนสิ่งของ**

นอกเหนือไปจากเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านที่โรงเรียนนำมาจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ภายในโรงเรียนเพื่อให้เป็นอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน

เราต้องทำให้ครูทุกคนรู้สึกว่าเป็นโรงเรียนคือบ้านของพวกเขา เมื่อเกิดความรู้สึกนี้แล้ว ทุกคนก็จะคิดอยู่ตลอดเวลาว่าจะทำให้บ้านของตนดีขึ้นได้อย่างไร จะทำอย่างไรให้บ้านของเรามีความสุข

“How to wisely use local resources” is also a major concept of the local curriculum. The word “assets” doesn’t mean only a wide variety of floras in the intertidal forest but it also includes humans, animals, and objects in the community as well as narrated below :

- **People asset**

Normally people asset refers to local sages who hand down their wisdoms to the new generation. Many schools that adopt the local curriculum often invite these “wisdom teachers” to provide local knowledge to students.

But people asset defined by the Klongpittayalongkorn School includes not only local sages but also all 25 teachers who are an integral part of the community. Born and growing up in the community, these teachers have already gleaned more knowledge about their birthplace and also developed their attachment to their own community. But what they have to be strengthened is their “feeling” as **Kritphol Klinhom**, the director of the school, once said that

“It is necessary to make them feel that their school is their own home. When they feel that way, they will try to do their best to improve their house and make all members of the big family happy, not thinking only what they will get from the school. Haboring with such an attitude, they will feel enjoyable to search for new knowledge and pass it on to their students, leading to the development of the teaching-and-learning process.”

- **Endemic animal asset**

Mozambique tilapia, mudskipper, blood cockle, sea mussel, oyster, shrimp, mangrove crab, and mud crab can be found abundantly in Bang Khun Thian district. Children are taught about the cycle of life and natural habitat of these creatures through the learning-by-doing procedure which are more enjoyable than the traditional classroom emphasized only on the theories.

- **Object asset**

Apart from a series of household utensils exhibited at the school’s museum, numerous objects commonly found in the locality are also utilized as the educational tools in the class concerning about the matters of local way of life such as :

- **Salty preserved egg pavilion** : This is one of many places that is a common sight in the community, reflecting how meticulous school is to present this ordinary yet significant thing to students. Very often, students sit inside the pavilion, engaging themselves in their work by preparing salty preserved eggs, mixing salty soil with water and putting it on duck’s eggs. This activity encourages the young generation to reap benefits from the natural surroundings.

เกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชนแล้ว ยังมีสิ่งของอื่นๆ อีกมากที่พบเห็นได้ทั่วไปในชุมชน ที่กลายเป็นวัตถุติดในการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยเช่นกัน อาทิ

- **ศาลาไข่มุขเค็มชายคลอง :** เป็นสถานที่หนึ่งในโรงเรียนที่แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนแห่งนี้ไม่เคยละเลยสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ที่พบเห็นได้ทั่วไปในชุมชน ที่ศาลาแห่งนี้จะมีเด็กนักเรียนช่วยกันนำดินมาปั้นในโรงเรียนและชุมชนซึ่งเป็นดินเค็ม มาผสมน้ำแล้วนำมาพอกไข่มุขเพื่อทำเป็นไข่มุขเค็ม ช่วยให้ลูกหลานในชุมชนได้เรียนรู้และได้ประโยชน์จากสิ่งใกล้ตัว

- **ถังหมักก๊าซชีวภาพ :** ใช้พื้นที่เพียงเล็กน้อยตั้งถังพลาสติกขนาดใหญ่ 2 ถัง ต่อท่อเชื่อมถึงทั้งสองเข้าด้วยกัน มีหัววาล์วเปิดปิดการเชื่อมต่อ ถังหนึ่งใช้เป็นถังหมักเศษอาหาร ใบไม้ และขยะอื่นๆ ที่ย่อยสลายได้ ซึ่งต้องเกิดขึ้นทุกวันอยู่แล้วในโรงเรียน อีกถังหนึ่งใช้เป็นถังบรรจุก๊าซที่เกิดจากการหมักเศษขยะเหล่านั้น ซึ่งก๊าซจะไหลเข้าสู่ถังบรรจุก๊าซผ่านทางท่อที่เชื่อมทั้งสองถังไว้ด้วยกัน ภายในถังบรรจุก๊าซจะมีถังขนาดเล็กอีกหนึ่งถังคว่ำอยู่ด้วย เพื่อเป็นตัววัดระดับปริมาตรก๊าซ โดยถังวัดระดับจะเลื่อนขึ้นลงจากการยกหรือลดตัวของน้ำเปล่า ที่ใส่ไว้ในถังก๊าซเพื่อให้เป็นเครื่องวัดปริมาตรก๊าซภายในถัง และจากถังบรรจุก๊าซนี้จะมีท่อบรรจุหัววาล์วต่อไปยังเตาแก๊ส เพื่อเปิดใช้ในการทำอาหารกลางวันเลี้ยงนักเรียนและครูของโรงเรียนในแต่ละวัน

ด้วยกระบวนการแปลงทุนให้เป็นความรู้ จนสามารถฟื้นฟูและดูแลสภาพป่าชายเลนในชุมชนให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ได้อีกครั้ง ทั้งยังพึ่งพาตนเองได้อย่างรอบด้าน โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ จึงกลายเป็นโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ที่โรงเรียนอื่นๆ จะพานักเรียนมาเข้าค่ายพักแรมเพื่อศึกษาและเรียนธรรมชาติในป่าชายเลนอยู่เป็นประจำ และในปี พ.ศ. 2551 นี้ ยังได้รับรางวัลโรงเรียนเกษตรปลอดสารพิษยอดเยี่ยมของกรุงเทพมหานครอีกด้วย

เหลียวหลัง แลหน้า การศึกษาจากชุมชน

เพราะความที่เป็นชายทะเลแห่งเดียวและป่าชายเลนแห่งสุดท้ายของกรุงเทพฯ บางขุนเทียนจึงกลายเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวใกล้กรุงยอดนิยม เหมาะสำหรับผู้มีเวลาน้อย เพราะสามารถท่องเที่ยวได้ครบภายในหนึ่งวัน โดยเฉพาะการล่องเรือออกไปยังปากอ่าวไทย เพื่อไปดูหลักเขตที่ 28 อันเป็นเขตสิ้นสุดของกรุงเทพฯ ที่เดิมเคยปักอยู่บนผืนแผ่นดิน แต่จากการกัดเซาะของคลื่นลมทำให้ปัจจุบันหลักเขตที่ 28 กลายเป็นหลักเขตที่ปักอยู่บนผืนน้ำทะเลของอ่าวไทยไปแล้ว

It is necessary to make them feel that their school is their own home. When they feel that way, they will try to do their best to improve their house and make all members of the big family happy.

- **Biogas tank :** It requires only a small area to place two big plastic biogas tanks connected with each other through a pipe and a valve. One tank is used to keep leftovers, leaves, and decomposable garbage from daily activities. The other tank contains biogas derived from the decomposition of those organic rubbishes in the first tank. Inside the second tank, there is also a smaller tank put upside down and used to measure a level of gas volume. It will move up and down according to the higher or lower level of the water in the tank. A pipe and a valve installed at the second tank are connected with a gas stove used to prepare food for teachers and students daily.

Through the process of transforming assets into knowledge until the deteriorated mangrove forest becomes verdant again and local people can enjoy their self-sufficient life, Klongpittayalongkorn is now a prototype of the sustainable school according to His Majesty the King's royal initiatives. Others schools always take their students to attend the night camp and learn more about the mangrove forest. In 2008, the school is also awarded the outstanding chemical-free agricultural school from the BMA.

EDUCATION FROM THE COMMUNITY

The Bangkok's last and only mangrove forest, Bang Khun Thian then becomes one of the popular tourist destinations and an ideal place for those with little time since it can be explored thoroughly in a day, especially a cruise to an estuary of the Gulf of Thailand to witness a 28 kilometre stone marking the end of Bangkok territory. This stone is once erected inland but due to a continuous erosion of a coastal line it now already stands on the sea water.

ภายในชุมชนบางชุมชนที่ยังมีที่พักแบบโฮมสเตย์ไว้รองรับนักท่องเที่ยวที่นิยมการใช้ชีวิตตามแบบวิถีชุมชนด้วย ซึ่งในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนนี้โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ก็มีบทบาทอย่างสำคัญทั้งในฐานะของการเป็นแหล่งความรู้ เป็นจุดเช่าเรือหางยาวและจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว สำคัญที่สุดคือบทบาทของการเป็น “ผู้ประสานงานชุมชน” เพื่อให้เกิดความร่วมมือของหน่วยงานและบุคคลต่างๆ ในชุมชน จนนำสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่ถูกต้อง การดูแลรักษาทรัพยากร ป่าชายเลนและสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมถึงการร่วมกันแก้ปัญหาชายฝั่งที่ถูกกัดเซาะ ซึ่งในปัจจุบันพบว่า ชายฝั่งบางชุมชนที่ยืนที่เดิมมีความยาวประมาณ 4.7 กิโลเมตร ได้ถูกกัดเซาะไปแล้วประมาณ 800 - 1,000 เมตร จากชายฝั่งทะเลเดิม ขณะที่ป่าชายเลนที่เหลือก็มีความหนาของแนวป่าไม้เพียง 50 - 100 เมตร ขณะที่มีระยะถดถอยของชายฝั่งปัจจุบันอยู่ที่ประมาณ 1.4 - 4.5 เมตร ต่อปี ซึ่งจากผลการคาดการณ์ด้วยแบบจำลองทางคณิตศาสตร์โดยนักวิชาการคาดว่า ภายใน 10 ปี จะสูญเสียชายฝั่งประมาณ 50 เมตรหากไม่มีการป้องกันแก้ไขที่เหมาะสมและยั่งยืน

จากกล่าวได้ว่า ห้องเรียนชุมชน ณ โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ เกิดขึ้นด้วยแรงผลักดันจาก “ปัญหาของชุมชน” อันได้แก่ เรื่องน้ำทะเลกัดเซาะชายฝั่ง ด้วยความมุ่งหวังที่จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาชุมชน และทำให้ลูกหลานรุ่นใหม่ที่ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่พวกเขาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหามาเพื่อให้ชุมชนและวิถีชีวิตของพวกเขาคงอยู่ต่อไปได้อย่างมีคุณค่า

ซึ่งแรงผลักดันจากปัญหาชุมชนนี้เอง ที่ช่วยทำให้โรงเรียนหลายแห่งทั่วประเทศเกิดกระบวนการสร้างการเรียนรู้จาก “ทุนในชุมชน” จนสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนของตนกำลังเผชิญอยู่ได้อย่างน่าสนใจ

ผลงานของโรงเรียนได้ผนวกเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวัสดุท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาภายในชุมชนของตนเองมีอยู่หลากหลาย ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเป็นบางโรงเรียน ดังนี้

- **กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนเทศบาลสงขลา** ได้คิดค้นทดลองการกลั่นเอทานอลจากต้นตาลโตนดที่มีอยู่มากในท้องถิ่น จนได้เอทานอลในระดับ 40 ดีกรี เป็นผลสำเร็จ

Home stay is also available in the community to welcome those tourists who want to experience a local way of life. Klongpittayalongkorn School as a source of knowledge also plays a dynamic role in managing the community's tourism plan. It is a place where tourists can hire a long-tailed boat and bicycle for exploring the community on their own. On top of that, it also acts as the **community's coordinator** to encourage the cooperation among various organizations and local villagers which can lead to the proper eco-tourism, the supervision of the mangrove forest and the community's environment, plus the joining force of villagers to solve the problem of coastal erosion. Bang Khun Thian's coastal line which once covered about 4.7 km. has been eroded about 800 - 1,000 metres. As for the current patch of the mangrove forest, its thickness of tree lines is reduced to 50 - 100 metres with the shrink of current coastal line at about 1.4 - 4.5 metres a year. With an aid from the mathematic model, academics in the field estimate that within a decade the coastal line will be shrunk about 50 metres if no proper and sustainable protection is taken urgently and effectively.

It can be said that the community's classroom of Klongpittayalongkorn School comes into existence owing to the driving force from the **community's problem** like an eroded coastal line. With an unwavering determination to be a part of the community and help solve local problems, the school has played a vital role in stimulating the new generation to take some actions to solve their community's problems so they can live a more meaningful and better life.

Thanks to such a driving force, many schools across the country have initiated a learning process based on the “community's assets” until they can settle the community's problems they have to encounter with great success.

Several schools have integrated local wisdoms with local materials when it comes to an establishment of the local curriculum including these three samples :

- **Matthayom 5 students from Songkhla Municipal School** are successful in refining ethanol with 40 degree from a toddy palm ubiquitous in their locality.

- **โรงเรียนเทศบาล 6 จ.ปราจีนบุรี** มีการสอนทอเสื่อ โดยใช้ต้นกกให้กับนักเรียน โดยสอนให้กับนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จนสามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อีกทั้งยังร่วมมือกับผู้ประกอบการออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ และจัดจำหน่ายไปทั่ว ช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจให้กับผู้ประกอบการและชุมชนได้เป็นอย่างดี

- **โรงเรียนเทศบาลคุ้มหนองคู จ.ขอนแก่น** สามารถผลิตน้ำมันไบโอดีเซลใช้เองได้ภายในโรงเรียนและชุมชน ภายใต้โครงการสำนักธุรกิจพลังงานและสิ่งแวดล้อม “ตามรอยพ่อ” โดยโรงเรียนได้เริ่มทดลองผลิตน้ำมันไบโอดีเซลมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 จากการนำน้ำมันทอดอาหารที่ใช้แล้วในโรงอาหาร และภายในชุมชนมาผลิตเป็นน้ำมันสำหรับใช้กับรถของโรงเรียน และรถขนขยะของเทศบาลได้

เหล่านี้คือบทพิสูจน์ว่า “ปัญหา มา ปัญญาเกิด”

การมองกลับไปยัง “ทุน” ที่มีอยู่ภายในชุมชน สร้างห้องเรียน (จากทรัพยากรใน) ชุมชนขึ้น นอกจากจะทำให้ครูและนักเรียน ได้ความรู้แล้ว ยังช่วยแก้ปัญหาภายในชุมชน ทำให้โรงเรียน มีความผูกพันและใกล้ชิดกับชุมชนมากขึ้น ทั้งยังทำให้เด็กนักเรียนมองเห็นคุณค่าของชุมชนของตนมากขึ้นด้วย แม้จะไม่สามารถเป็นเครื่องรับประกันได้ว่า การตระหนักถึงคุณค่าของชุมชน จะทำให้พวกเขาไม่ละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดไปแสวงหาความก้าวหน้าตามแบบทุนนิยมในเขตเมือง แต่อย่างน้อย ณ ขณะที่ชีวิตของพวกเขาอยุ่ในช่วงวัยแห่งการเรียนรู้ พวกเขา ก็จะมีโอกาสได้รู้จักและเข้าใจชุมชนของตนเองอย่างลึกซึ้ง ซึ่ง น่าจะเป็นการเริ่มต้นถักทอสายใยแห่งความผูกพันกับชุมชน ที่ตนอาศัยอยู่ให้เหนียวแน่นขึ้นได้

- **Teachers from Tessaban Six School in Prachin Buri province** teaches their students at all levels (from Prathom 1 - 6) to weave a mat from a reed tree and now it is promoted as a local product. Besides, teachers and parents also join forces together to create various designs made from this regional plant and they are available in many shops across the country, thus generating extra income for parents and the community.

- **Kum Nong Ku Municipal School in Khon Kaen province** is able to produce bio-diesel on its own under the project entitled “Energy Saving and Environmental Awareness : Following HM the King’s Initiatives on Environment Protection”. The school has conducted its experiment of bio-diesel production since 1999 by using recycled cooking oil used in households and community to produce bio-diesel for school’s cars and the municipal’s garbage truck.

These are the tangible proofs that when “problem arises, wisdom arrives”.

The retrospection to the local assets and the establishment of the community’s classroom from local resources can enrich both teachers and students with a wealth of knowledge. More importantly, it also helps solve the community’s problems, allows the school to stay close to the community, and stimulates students to see more value of their own community. Though it can’t guarantee that they will not leave their hometown to search for a better life in the city as lured by the materialism, at least while still at the tender learning age they will have a good opportunity to know and understand their own community better and profoundly. It is a good beginning to strengthen their bond with their birthplace.

เทคนิคการปลูกป่าชายเลน

คณะครูและนักเรียนโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ มีข้อมูลฝากมาบอกกับผู้ประสงค์จะไปเที่ยวและร่วมปลูกป่าชายเลนว่า การปลูกป่าชายเลนโดยเฉพาะในจุดที่ถูกน้ำทะเลกัดเซาะหนัก ต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่อง หากมีเวลาเดินทางไปอีกก็อย่าลืมไปช่วยกันปลูกซ่อมอยู่เสมอ สำหรับการปลูกต้นโกงกางที่ต้องการซึ่งจะทำให้โกงกางสามารถเติบโตขึ้นได้นั้น ผู้ปลูกจะต้องใช้ฝักแก่ปลูกลงในพื้นที่ โดยจับฝักห่างจากโคนฝักประมาณหนึ่งในสามของความยาวของฝัก และให้ส่วนโคนของฝักอยู่ทางด้านนิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ เพื่อให้สามารถปักฝักลงไปในเลนได้อย่างมั่นคง และต้องเหลือส่วนที่โผล่พ้นน้ำไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของฝักที่ปัก การปักลงไปจนมิด จะไม่สามารถทำให้ต้นโกงกางเติบโตได้ ถือเป็นวิธีการปลูกที่สูญเปล่า

Tips on the appropriate mangrove reforestation

Here, a group of teachers and students from Klongpittayalongkorn School provide some tips for those who want to visit and participate in their mangrove reforestation crusade. They want to drive home a message that the mangrove reforestation in the erosive area needs extra and attentive care. Visitors can help replant the trees from time to time. The proper technique to cultivate the mangrove is to partly bury a ripe pod into the ground by holding above its base about one-third of the entire length and the base of the pod must be hold between the thumb and the index finger so a cultivator can put it into the mud stably. Two-third of the pod must be left above the muddy ground. Burying an entire pod in the mud means a wasteful reforestation since it can’t survive.